

Strategier för svenskt forskningsutbyte på EU-nivå

Område: Skog och trä

dnr 2006-03662

Förord

Regeringen gav under våren 2006 VINNOVA i uppdrag att utarbeta strategier för svenskt forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU. Målsättningen med arbetet är enligt uppdraget att svenska aktörer skall kunna öka sitt utbyte av de insatser för forskning och utveckling som görs på EU-nivå.

I uppdraget ingår att närmare föreslå hur sådana strategier bör utformas för de sex områden som ingår i branschsamtalet, det vill säga Flyg & Rymd, Fordon, Läkemedel, bioteknik och medicinteknik, Metallurgi, Skog & Trä samt Informations- och Kommunikationsteknik. I uppdraget ingår även att identifiera behovet av strategier inom andra områden.

Avrapporteringen av uppdraget, som härmed överlämnas, är upplagd så att var och en av de sex branschriktade strategierna redovisas i bilagor till huvudrapporten. Det innebär att dessa är fristående redovisningar av de förutsättningar som råder inom respektive område liksom av förslag till åtgärder för förbättrat utbyte av samarbetet med EU. Förutsättningar och möjligheter skiljer sig en hel del mellan branscherna, även om förslagen till viss del är sammanfallande.

I huvudrapporten gör VINNOVA ett försök att titta även utanför ramprogrammets FoU, eftersom forskning och utveckling för tillväxt i enlighet med Lissabonstrategin är en viktig del i alltför många europeiska program och initiativ. Huvudrapporten innehåller (kap 10) en genomgång av vilka möjligheter som finns att påverka EU-kommissionens planering. Rapporten innehåller dels förslag som syftar till att öka förutsättningarna för att från svensk sida påverka planering i tidiga skeden (kap 4), dels förslag som syftar till att underlätta svenskt deltagande i pågående program (kap 5).

Flera av de förslag till stöd för ökat utbyte som finns i branschstrategierna har fångats upp i huvudrapporten, medan det som är specifikt för ett visst område enbart finns i respektive strategi.

Flertalet förslag berör olika aktörer som förväntas fånga upp dem och göra dem till sina genom att i högre grad fokusera på EU-arbetet finansiellt och personellt.

I huvudrapporten görs en grov uppskattning av de resurser och ökade kostnader i statsbudgeten som krävs för att genomföra strategiernas förslag och underlätta svenskt deltagande i EU:s forskningsprogram.

En EU-strategi för forskning inom den skogsbaserade näringen i Sverige

av

Gunnar Sandberg, Eva Esping, Jonas Brändström, Susanne
Andersson och Nina Widmark

2006-11-29

Sammanfattning

Denna EU-strategi för forskning inom skogsbaserade näringar baseras på ett samarbete med en arbetsgrupp inom den Skogsbaserade näringen i Sverige samt ett antal djupintervjuer med representanter för branschen. Strategin har därigenom kunna ta fram ett antal åtgärdsförslag för att kunna förbättra det nationella utbytet inom EU:s program för forskning och utveckling samt förstärka de nätverk som finns av forskare inom den skogsbaserade näringen både nationellt och internationellt. Dessutom kan dessa förslag förbättra informationen till potentiella aktörer inom branschen samt stärka deras möjligheter till medverkan. För övrigt tar detta arbete upp hur branschen kan förbereda sig inför kommande ramprogram och hur man kan säkerställa formerna för samverkan inom Sverige och med de institutioner i Bryssel och de svenskar som är placerade där. I slutsatsen av intervjuarbetet belystes dessutom att deltagande i EU projekt även är viktigt för policybildning inom branschen. Starkt uttalade önskningar om åtgärder för att ha tillgång till tidig information samt ett utökat stöd i planeringsarbetet både genom SMINT bidrag samt praktisk support i alla steg av ansökningsförfarandet förekom dessutom.

Innehåll

1	Uppdraget och branschen	7
1.1	Uppdraget.....	7
1.1.1	Vision	8
1.1.2	Avgränsningar	8
1.2	Globala trender med inverkan på skogs- och skogsbaserade näringar	8
1.2.1	Konsumtion	9
1.2.2	Produktion	9
1.2.3	Globalisering av ägande	9
1.2.4	Målkonflikter.....	10
1.3	Skogsbaserade näringar i Sverige	10
1.3.1	Betydelse för ekonomi och samhälle	10
1.3.2	Samarbeten	11
1.4	Internationella samarbeten inom det skogsbaserade området.....	12
1.4.1	Inom EU.....	12
1.4.2	Utanför EU.....	13
2	Förutsättningar för branschens deltagande i EU:s FoU- program	15
2.1	Viktiga FoU-initiativ/ program inom EU	15
2.1.1	Tematiska program inom Collaboration i FP7	15
2.1.2	ERA-net.....	16
2.1.3	Forest -Based Sector Technology Platform	16
2.1.4	Andra relevanta teknikplattformar	18
2.2	Svenska FoU-aktörer från industri, institut och akademi	19
2.2.1	Omfattning	19
2.2.2	Kluster	19
2.3	Svenska FoU-initiativ och program.....	21
2.4	Analys av förutsättningar och möjligheter för branschens deltagande i EU:s FoU-program	22
3	Viktiga strategiska frågor för internationellt FoU-samarbete	24
3.1	Inom EU.....	24
3.1.1	EU:s FoU-initiativ	24
3.1.2	Branschens strategiska riktning.....	27
3.1.3	Närvaro och påverkan i Bryssel	28
3.1.4	Stöd till aktörer som söker EU-medel	31
3.1.5	Slutsatser	32
4	Mål för svenskt deltagande i EU:s FoU-program inom skogsbaserade näringar	34
5	Åtgärdsförslag	35
5.1	En strategisk EU-grupp för branschen.....	35

5.2	Öka det svenska deltagandet i EU:s FoU-arbete	36
5.3	Stödkontor för EU-ansökningar	37
5.4	Högt svensk deltagande i relevanta teknikplattformar.....	37
5.5	Program för konsortier och koordinatörer	38
5.6	Ökad informationsspridning	38
5.7	Förstärkt SMINT-stöd.....	39

1 Uppdraget och branschen

Rapporten innehåller förslag till en strategi för svenskt deltagande i EU:s forsknings- och utvecklingsprogram inom det skogsbaserade området, inom de av EU-kommissionen definierade tematiska områden ”Food, agriculture and Biotechnology”, Nanoscience, Nanotechnologies, Materials and new Production Technologies (NMP), Energy och Environment.

Materialet har strukturerats enligt följande: ett inledande bakgrundskapitel går igenom bakgrunden till strategin, samt presenterar branschen. Efter detta följer kapitel två, som beskriver och analyserar branschens förutsättningar att delta i EU:s FoU-program. I kapitel tre diskuteras de för branschens viktigaste strategiska frågorna avseende EU:s FoU-program. Kapitel tre tar även upp internationella perspektiv utanför EU.

Kapitel fyra och fem innehåller resultatet av uppdraget. I kapitel fyra sammanfattas målen för det svenska deltagandet i EU:s FoU-program inom det skogsbaserade området, medan kapitel fem presenterar åtgärdsförslag för hur målen skall uppfyllas.

1.1 Uppdraget

VINNOVA har haft i uppdrag från Näringsdepartementet att utarbeta strategier för svenskt forsknings- och utvecklingssamarbete inom EU. Regeringens mål med arbetet är att VINNOVA ”i samråd med berörda aktörer inklusive branschen, ska utarbeta en strategi för hur svenska aktörer kan få utbyte av de insatser som görs på EU-nivå.”

Förutsättningarna för att främja forskningsbaserade innovationsprocesser har blivit den viktigaste frågan för tillväxt- och välfärdspolitiken i många OECD-länder. Inom EU klargjordes detta vid Lissabonmötet år 2000, då EU:s statschefer enades om att innovationspolitik måste stå i förgrunden för tillväxtpolitiken. Det förväntas att varje medlemsland utarbetar en egen nationell strategi för att nå målen. I Sverige presenterades innovationsstrategin *Innovativa Sverige* under 2004.

Skogs- och träindustrins stora betydelse för Sverige och svensk ekonomi var avgörande för att denna var en av de sex industrigrenar som valdes ut av regeringen under 2005 för branschsamtal.¹ Syftet med samtalen var att regeringen och näringen gemensamt skulle utarbeta strategier för hur stat och näringsliv, myndigheter och organisationer kan samarbeta för att stärka

¹ De övriga var ”Flyg & Rymd”, ”Fordon”, ”Läkemedel & bioteknik”, ”Metallurgi, skog & trä” samt ”Informations- och kommunikationsteknik”.

branschens konkurrenskraft och i förlängningen den svenska välfärden. Branschsamtalen med skogs- och träindustrin resulterade i ett gemensamt strategiprogram, *Skogs- och träindustrin – en del av Innovativa Sverige*. Branschsamtalen har lett till ett antal åtgärder som nu håller på att realiseras, bland annat i form av VINNOVAs branschforskningsprogram.

Inom skogsbaserade näringar har också en nationell strategisk agenda nyligen tagits fram. Detta har gjorts med utgångspunkt från den tekniska plattform som den europeiska skogs- och skogsindustribranschen arbetat med som inför sjunde ramprogrammet. Arbetet med den nationella agendan har kopplingar till branschsamtalen.

Detta dokument är rapporten för det skogs- och skogsindustribaserade området och är en underrapport till den övergripande EU-strategin. Syftet med rapporten är dels att beskriva nuläget, dels att klargöra vilka strategiska frågeställningar som behöver adresseras och dels att lägga fram ett antal kostnadssatta åtgärdsförslag.

Olika aktörer har olika behov och olika frågor behöver adresseras beroende på vilket tidsperspektiv som avses. Dessutom behövs två perspektiv:

- Hur ska vi se till att Sverige kan fullt ut ta del av de möjligheter till resursförstärkning som EU:s FoU-medel ger?
- Hur kan vi tillse att Sverige påverka och bidra till att EU kan konkurrera framgångsrikt inom skogs- och skogsindustribaserade näringar?

1.1.1 Vision

En vision har definierats:

”Att näringsliv, akademi och offentliga aktörer inom skogsbaserade näringar – i ett vidgat branshperspektiv – samspelar så att mervärdet av EUs FoU-resurser ökar för alla parter och ger positiva effekter för innovationsförmåga och förnyelse i Sverige.”

1.1.2 Avgränsningar

Denna strategi är en delstrategi till den övergripande EU FoU-strategin. Vissa åtgärdsförslag som är viktiga för alla delstrategier hänvisas till den övergripande strategin.

1.2 Globala trender med inverkan på skogs- och skogsbaserade näringar

De globala marknadstrenderna innebär både möjligheter och hot för svensk skogsbaserade näringar.

1.2.1 Konsumtion

Den största relativa konsumtionstillväxten för skogs- och träindustrins produkter väntas ske i Asien och Östeuropa. I Västeuropa, Nordamerika och Japan bedöms tillväxten utvecklas svagare. En prognos för efterfrågetillväxten för papper och kartong globalt är 2,1 procent per år fram till år 2020. För sågade trävaror är motsvarande prognos 0,7 procent. Den långsammare marknadstillväxten i Västeuropa leder till hårdnande konkurrens på dessa marknader, som traditionellt utgjort det huvudsakliga avsättningsområdet för den svenska produktionen av skogs- och skogsindustribaserad produktion. Det finns dock möjligheter i de snabbt växande marknaderna i Asien och Östeuropa.

1.2.2 Produktion

Produktionen av skogs- och skogsindustribaserad produkter sker alltmer i lågkostnadsländer i Latinamerika och Asien, men även i Östeuropa och Ryssland. Det är huvudsakligen i dessa regioner som tillväxten av ny kapacitet och produktion under senare tid har skett och väntas fortsätta att ske. Produktion av förädlade träbaserade varor för export utgör en stark drivfjäder för konsumtionstillväxten i lågkostnadsländer. För träindustrin är mönstret att arbetskraftsintensiv snickeri- och möbelindustri lokaliseras till låglöneländer för att försörja marknader i Europa och Nordamerika. För massa- och pappersindustrin är mönstret detsamma. Detta påverkar marknadspositionen för den svenska skogs- och träindustrin med ökad konkurrens och svag realprisutveckling som följd.

Inom många av skogs- och skogsindustribaserade produkt- och marknadsområden finns betydande utvecklingspotential för ökande förädlingsvärde och förbättrade systemlösningar. Möjligheterna för fortsatt tillväxt baserad på industriell utveckling och konkurrenskraft bedöms som goda. Högt driven rationell produktion och konkurrenskraftiga villkor är en grundförutsättning för industrin. Möjligheter finns att med en förnybar råvara och miljövänliga produktionsprocesser driva en substitution mot konkurrerande råvaror och därmed öka efterfrågan på skogsrelaterade produkter.²

1.2.3 Globalisering av ägande

Ägare och kapital rör sig idag friare över nationsgränserna, både i Sverige och utomlands. I Sverige har det globalt kapitalet och ägandet ökat i betydelse inom i synnerhet massa- och pappersindustrins värdekedjor och i producent- och underleverantörsleden. Nära hälften av företagen och produktionskapaciteten inom pappers- och kartongindustrin i Sverige

² Exempel på detta är Tetra Recart inom livsmedelsförpackningar samt träbaserade byggmoduler inom husbyggnad.

kontrolleras idag av utländska ägare. En liknande situation och utveckling återfinns bland skogs- och träindustrins maskinleverantörer.

Den ökade globaliseringen av ägande och kapital gör att industrins investeringar ses alltmer utifrån olika internationella alternativ där nationella förutsättningar vägs mot varandra. Detta kan sägas spela särskilt stor roll i stora delar av de skogsbaserade näringarna: de kräver stora investeringar i process- och produktionsutveckling för att vara konkurrenskraftiga. Ett internationellt attraktivt företagsklimat med konkurrenskraftiga förutsättningar för innovationer är därför viktigt.

1.2.4 Målkonflikter

Som en förnybar och koldioxidneutral råvarukälla blir biomassa från skogen som resurs allt mer uppmärksammas i ett globalt perspektiv. Skogen förväntas lämna betydande bidrag till utvecklingen mot ett mer hållbart samhälle. Sverige ligger i detta avseende redan i frontlinjen och kan stärka sin position genom ett innovativt utnyttjande av skogen för produkter inklusive energileveranser, ekosystemtjänster, bevarande av biologisk mångfald och rekreation.

Det faktum att skogen är en begränsad resurs som förnyas i en viss takt gör att det finns dock en inneboende konflikt mellan olika sätt att nyttja skogen. Råvaran kan användas till exempelvis träprodukter, eller massa/ papper eller energi. Dessutom är även själva skogarna en resurs för till exempel turism och rekreation. Väl skötta skogsekosystem som ökar skogsbrukets möjlighet att uthålligt och effektivt ska kunna leverera en ökad mängd skogsråvara, samt kreativitet runt produktion (till exempel inom vilket råmaterial som används till energi), är bra lösningar. Konflikten kommer dock troligen att kvarstå.

Den kanske tydligaste konflikten är kommer från de stigande energipriserna. Effekten är tvåfaldig. Betalningsförmågan för skogsbiomassa för energiändamål ökar snabbt, vilket leder till en ny balanspunkt rörande hur skogsråvara utnyttjas för skogsindustriprodukter, bioenergi och ”gröna kemikalier”.

1.3 Skogsbaserade näringar i Sverige

Avsnittet består av en kortfattad beskrivning av näringen i Sverige: dess betydelse struktur och hur den påverkas av de globala trenderna.

1.3.1 Betydelse för ekonomi och samhälle

Sverige har en lång skogsindustriell historia som bidragit till välstånd och tillväxt i hela landet och branschen utgör fortfarande en hörnsten i svensk ekonomi. Den sysselsätter direkt 90 000 personer och har dessutom stor

betydelse för regional sysselsättning och arbetsmarknad genom att den ofta finns på orter med få andra näringar. Varje anställd ger sysselsättning för ytterligare två i branscher som levererar varor och tjänster till den skogsbaserade näringen. För trä- och möbelindustrin specifikt resulterar varje arbetstillfälle i skogsbruket i femton andra arbetstillfällen längre fram i värdekedjan i den industriella förädlingen.

Det totala värdet för svensk skogs- och skogsindustribaserad produktion uppgick år 2003 till 210 miljarder kronor. Exporten, 123 miljarder kronor, motsvarar Sveriges import av oljeprodukter, mat och läkemedel. Med en liten import av insatsvaror ger skogs- och träindustrin ett stort bidrag till bytesbalansen. Nettoexportvärdet uppgår till cirka 90 miljarder kronor.

Sverige har en komparativ fördel, med välskötta och certifierade skogstillgångar, och näringar som baserar sig på dessa har utvecklat en stark position på världsmarknaden. Sverige är världens tredje största exportör av sågade barrträvaror och papper samt fjärde största av pappersmassa. Branschen påvisar en betydande potential för ökad produktion, höjt förädlingsvärde samt ökad sysselsättning.

Utöver de direkt ekonomiskt mätbara värdena den svenska skogen också många immateriella värden av betydelse för en hållbar samhällsutveckling. Skogen är vital för folkhälsa och livskvalitet, inklusive biologisk mångfald, ekosystemtjänster och naturupplevelser.

1.3.2 Samarbeten

Inom branschen i Sverige finns en tradition av samarbete, i synnerhet runt FoU-området. Nationella branschvisa kraftsamlingar har genomförts inom exportfrämjande och forskningsprojekt. Dessa projekt har ofta varit lyckade och bidragit till att svensk skogsbaserade näringar generellt har en stark global position. En annan och nog så viktig effekt är att branschen har stor vana att samarbeta. Trots stora skillnader mellan olika underområden har branschen lyckats bättre än många andra näringar med att enas runt gemensamma program. Beredskapen för framtida samarbeten är alltså god.

De senaste åren har branschen i synnerhet samlats runt två strategiskt inriktade initiativ: branschsamtalet och framtagandet av en teknisk plattform inför EU:s sjunde ramprogram. För mer information om detta, se slutat av avsnitt 2.1.3.

1.4 Internationella samarbeten inom det skogsbaserade området

En uttalad kompetensfördel för svensk skogsbaserade näringar är det relativt välutvecklade skogsnäringskluster som finns i landet samt i angränsande länder, till exempel i Finland. Detta skapar förutsättningar för branschfokuserad utbildning, forskning och rekrytering såväl i bredd- som i spetskompetens. Därtill utgör samverkan mellan industrin, dess underleverantörer, forskning och utbildning samt inte minst en välutvecklad och krävande kundbas den helhet på vilken konkurrenskraftig kompetensutveckling kan byggas. I många av de länder från vilka svenska företag möter ökad konkurrens saknas i mycket denna helhet. Härvidlag finns ett strategiskt försprång.

Det är som sagt inom forsknings- och utbildningsfrågor som internationella samarbeten i synnerhet kan ge stora effekter. Sverige kan, trots en ovanligt stark position inom skogsbaserade näringar, inte av egen kraft skapa all den kunskap som behövs för att föra utvecklingen inom området framåt. Särskilt på det skogliga området är många frågor av internationell och till och med global karaktär. Barrskogsbältet Norden-Ryssland är ett exempel på en gemensam nämnare. Klimatfrågan är, genom Kyoto-protokollet, ett annat exempel. På industrisidan finns naturliga incitament till internationellt samarbete genom att flera svenska företag har betydande både produktion och marknader utomlands och då särskilt i Europa. Dessutom konkurrerar skogsindustrin globalt med material och produkter ur andra råvaror, vilket utgör en grund för internationellt samarbete.

Svenska forskare har varit och är mycket aktiva i internationellt samarbete och insikten om betydelsen av att ta hem kunskap till Sverige snarare än att bjuda utlandet på svensk kunskap är i växande.

1.4.1 Inom EU

Under de senaste åren har forskningssamarbetet inom Europa ökat dramatiskt. Detta beror inte minst på den stimulans som EU:s ramprogram för forskning och utveckling och COST-systemet erbjuder.³ Transnationella samarbeten inom forskning och samverkan med näringsliv på europeisk nivå har dock en lång tradition inom sektorn. Inom Nordiska rådets regi startade redan i slutet av 80- och av 90-talet ”Nordic Wood”, där nordiska, nationella finansiärer, tillsammans med nationell industri och med medel från Nordiska rådet finansierade projekt med deltagare från minst tre nordiska länder. En variant av detta program är det finsk-svenska

³ COST, Co-Operation in Science and Technology. [Beskrivning?]

programmet ”Wood Material Science and Engineering”, där Finlands akademi och Formas, tillsammans med Tekes och VINNOVA finansierar forskningssamarbete för svenska och finska forskningsgrupper, de senare tillsammans med näringslivet.

Ytterligare ett steg i detta samarbete är det initiativ till ERA-NET, som Tekes tog under år 2003. En ansökan för ”Wood Wisdom Net” beviljades medel från och med år 2004, där finska offentliga finansiärer, tillsammans med offentliga finansiärer i Sverige, Norge, Danmark och Tyskland samverkar för att hitta former för en gemensam utlysning inom ”Wood Material Science”.

Inom COST har alltsedan starten funnits en ”Technical Committee för Forest and forestry products” med tills idag femtiofem olika COST actions som startats. En del har nu avslutats medan minst tjugo fortfarande pågår. I dessa medverkar en mycket stor del av forskare inom skogs- och träområdet och flera forskningsprojekt, bland annat inom EU:s ramprogram, har haft sin grogrund i dessa nätverksaktiviteter.

”Eureka Wood Initiative”, ett annat nätverksprogram inom EU för näringslivets aktörer, har för svensk träindustris vidkommande inte medfört några framgångsrika samverkansprojekt. Några fåtal företag av SME-karaktär har visat visst intresse, men avsaknad av mer varaktig samverkan med aktörer i andra länder (i mer än ett) har medfört att någon reellt initiativ till ansökningsförfarande inte påbörjats. Minst två andra försök till Eureka Initiative med anknytning till skogs- och träbranschen har påbörjats (Eureka Forest respektive Eureka ”Norwegian spruce”) men aldrig fullföljts.

Sedan många år tillbaka finns på europeisk nivå branschorganisationer för skogs- och träindustrins intressentföreningar, nämligen CEPF för skogsägarföreningar, CE-Bois för trämekanik/träförädlingsindustri samt CEPI för massa- och pappersindustrin. Det svenska och nordiska engagemanget har under åren varit mycket starkt i dessa organisationer: CEPI med svensk VD under flera år och med senast svensk ordförande i CEI-Bois som efterträdde en finländare på den posten.

Arbetet med teknologiplattformen inom området (Forest-Based Sector technology platform, FTP, www.forestplatform.org) har på europeiska nivån drivits via de europeiska branschorganisationerna, varför det huvudsakliga arbetet med teknologiplattformens förankring och nationella anpassning gjorts via den svenska branschorganisationen Skogsindustrierna (trämekanisk industri, massa och papper).

1.4.2 Utanför EU

Nordiskt samarbete där Norge, som ju står utanför EU, samarbetar med Finland och Sverige, har av många olika skäl visat sig effektivt och

naturligt. Betingelserna i de tre länderna är i många avseenden likartade. Inom massa- och pappersområdet kan nämnas att STFI-Packforsk är majoritetsägare i det norska pappersforskningsinstitutet PFI och att STFI-Packforsk har både finska och norska företag som kunder. Det nordiska samarbetet har dock avtagit under den senaste tio-årsperioden, bland annat som följd av att Nordisk Industrifonds katalyserande effekt inte längre finns. Sannolikt kan det ökade samarbetet inom EU också ha drivit på denna utveckling, i och med att ett ökat fokus på denna naturligt minskar tid och kraft för andra konstellationer av forskningssamarbete.

Nordamerika hade tidigare ett kunskaps- och teknologiförsprång framför Europa inom skogsnäringen. Detta gäller inte längre. Europeisk forskning har tagit täten och har blivit alltmer intressant för nordamerikanska aktörer. Samarbete över Atlanten är inte oproblemiskt eftersom en del av europeiska företags huvudkonkurrenter är nordamerikanska. Samarbete måste därför värderas från fall till fall och i beaktande av Lissabonstrategins ambition att Europa ska bli den mest konkurrenskraftiga och dynamiska ekonomin i världen. Det kan noteras att stora forskningssatsningar inom skogsnäringens område nu görs i Sydost-Asien, inklusive Kina.

2 Förutsättningar för branschens deltagande i EU:s FoU-program

2.1 Viktiga FoU-initiativ/ program inom EU

Nedan listas några av de viktigaste initiativen och programmen för skogsbaserad FoU inom EU.

Avsnittet kommer även att behandla teknikplattformar, det vill säga branschens egna strategiska agendor för framtida forskning och utveckling. Det bör påpekas att dessa teknologiplattformar i sig inte är finansiärer av forskning, men att de påverkar EU:s utformning av utlysningar i sjunde ramprogrammet. Plattformarna ritade sig således starkt mot ramprogrammen, men även mot andra finansiärer.

2.1.1 Tematiska program inom Collaboration i FP7

“Food, agriculture and biotechnology”

- Novel forest tree breeding
- Developing new methods for valuing and marketing of non marketable forest goods and services
- Developing sustainable forest plantations
- Lignocellulosic enzymes
- Bagasses Improved chemical and enzymatic treatments of bagasses from energy crops, for increased bio fuels production yields
- Forest products
- Biopolymers
- Bioethanol and beyond
- Biotechnology for optimising biofuel production
- Resins and fungi from forests for pharmaceutical and cosmetic use

“Nanoscience, Nanotechnologies, Materials and new Production Technologies (NMP)”

- Nano-scale mechanisms of bio/non bio interactions
- Renewable materials for functional packaging applications
- Advanced Wood-Based Composites and their production

Området “Energy”

- Pre treatment of lignocellulosic biomass for ethanol production

- New and advanced technologies for hydrolysis and/or fermentation of lignocellulosic biomass
- Synthetic biofuels via gasification
- Forest based biorefinery
- Developing biorefinery concepts

Området “Environment”

- Environmental Technologies Assessment Tools for Sustainable Development
- European storm risk
- Conservation and sustainable management of natural and man-made resources and biodiversity

2.1.2 ERA-net

ERA-Net är ett forskningsfinansieringsinstrument som initierats av EU-kommissionen med syfte att nationella offentliga finansiärer ska samordna sina programinbjudningar. ERA-Net initiativet är ett led i att åstadkomma en ”European Research Area”. Inom ramen för sjätte ramprogrammet finns flera ERA-Nets som har beröring med skogsnäringen. Ett sådant är WoodWisdom-Net, som handlar om materialvetenskaplig forskning inom skogsnäringens område. Formas och VINNOVA deltar i WoodWisdom-Net.

En utvidgning av konceptet till så kallade ERA-Net+ planeras inför sjunde ramprogrammet. Detta innebär att EU-kommissionen, till skillnad mot tidigare, också tillskjuter medel för projekt.

2.1.3 Forest -Based Sector Technology Platform

Den europeiska teknologiplattformen Forest-Based Sector Technology Platform, FTP, är en av ett trettiotal ansatser att skapa storskaliga och banbrytande satsningar i ett EU-perspektiv. Den 15 februari 2005 offentliggjorde FTP sitt ”Vision Document” och i mars 2006 publicerades FTPs ”Strategic Research Agenda” (SRA). FTPn går nu in i en genomförandefas.

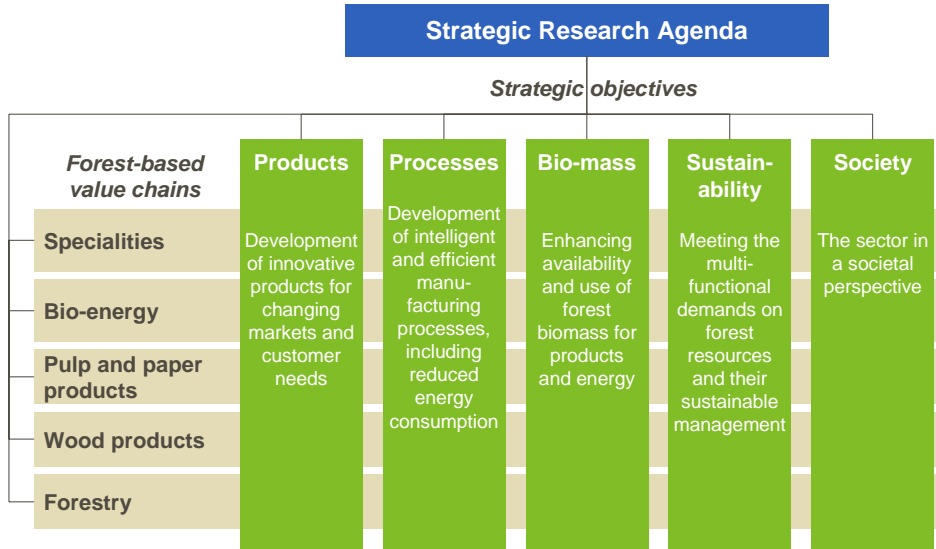
FTPn innefattar ett matrisupplägg, med fem värdekedjor och fem strategiska mål, som tillsammans bildar en strategisk agenda för branschens framtida satsningar på forskning och utveckling.

Värdekedjorna är:

- skogen med dess materiella och icke-materiella produkter och tjänster,
- massa/papper,
- trä-träförädling,

- bioenergi (ur skogsråvara) och
- nya produktområden (till exempel kemikalier ur ved och biokompositer).

Bild 1: Forest-based Sector Technology Platform, FTP

FTPn kommer som synes ha ett mycket stort forskningsomfång. EU-kommissionens ramprogram för forskning och utveckling är i detta sammanhang bara en, men viktig, finansieringsmekanism. Utöver företags-satsningar förutser kommissionen även att nationella forskningsmedel tillkommer. Detta ställer krav på samordning av svenska insatser.

Svenska representanter medverkade starkt vid utformningen av SRAN. Genom att FTPs svenska nationella supportgrupp har en plats i FTPs Advisory Council och genom att svenskar medverkar i FTPs Management Group är goda kontakter mellan FTP och NRA säkerställda.

Kopplat till SRAN finns i Sverige en nationell forsknings- och utvecklingsagenda, kallad NRA efter sitt engelska namn (National Research Agenda). Den har tagit en utgångspunkt i SRAN. Med tanke på den starka svenska medverkan vid framtagningen av SRAN finns inte helt oväntat en stor samstämmighet på ett övergripande plan mellan NRAN och SRAN. Samtidigt skiljer sig NRAN från SRAN på den mer detaljerade nivån. Vissa områden i SRAN innehåller forskningsaktiviteter som inte har högsta prioritet för Sverige. Analogt innehåller NRAN vissa forskningsuppgifter som inte återfinns i SRAN.

Den skogsbaserade näringen i Sverige har i NRAN fullt ut ställt sig bakom den av Europas skogsnäring formulerade vision 2030, som i översättning uttalar att Europas skogsnäring skall:

- ha en nyckelroll i ett uthålligt samhälle,

- vara en konkurrenskraftig, kunskapsbaserad industri som verkar för ökad användning av förnyelsebar skogsråvara och
- säkerställa sitt samhällliga bidrag inom ramen för en biobaserad, kunddriven och globalt konkurrenskraftig ekonomi i Europa.

Svensk skogsnäring skall ha en ledande roll i att realisera denna vision.

Förutom sambandet med SRAn är NRAn även starkt kopplad till det arbete som utfördes i samband med branschsamtalerna under år 2005, där avsikten var att ta fram strategier för hur stat och näringsliv, myndigheter och organisationer skall samarbeta för att stärka industrins konkurrenskraft och i förlängningen den svenska välfärden. Mer information om NRA finns på www.nra-sweden.se

Både arbetet med branschsamtalerna och NRAn har bidragit till att den svenska skogsbaserade näring idag har kommit relativt långt i strategisk samsyn på forsknings- och utvecklingsarbetet, i jämförelse med många andra sektorer. En de facto-strategisk grupp kan sägas ha bildats, även om medlemmarna kan variera och utan att den är vare sig formell eller permanent.

2.1.4 Andra relevanta teknikplattformar

Den skogs- och skogsindustribaserade sektorn har beröringspunkter med flera av de övriga europeiska teknologiplattformarna (ETP), vars existens positivt påverkar möjligheterna att delta i europeiska nätverk och i EU-forskningsprojekt.

Exempel är:

- ”Liquid biofuels” som kopplar till NS-8
- ”Plants for the future” som kopplar till NS-9
- ”Construction” som kopplar till NS-1
- ”Manufuture” som kopplar till NS-7
- ”Food for life” som kopplar till NS-4
- ”Sustainable chemistry/ white biotechnology” som kan beröra flera NS-områden
- ”Water supply and sanitation” som kopplar till NS-1 och delvis till NS-10 och NS-11

Kontakter finns mellan FTPs management och dessa andra teknologiplattformar.

2.2 Svenska FoU-aktörer från industri, institut och akademi

Forskning om skogens värden och deras nyttjande har under lång tid varit ett svenskt fokusområde och av avgörande betydelse såväl för svenskt företagande som för hela samhället. Forskningens roll som bas för kompetenta medarbetare såväl som produkt- och processutveckling kan inte överskattas.

2.2.1 Omfattning

Forskningskompetensen i Sverige vid institut och lärosäten inom skogsnäringens område har nyligen karterats av Skogsindustriernas Forskningskommitté.⁴ Information om svenska forskningsaktörer återfinns också i det av Formas utgivna dokumentet ”Forskningsstrategi 2005 – Nationellt program för skogssektorforskning 2000-2020”. Kompetens inom massa- och pappersområdet för hela Europa har med referensår 2003 karterats inom ramen för COST och publicerats som ISBN 92-898-0020-8. Den skogliga forskningen i Europa är kartlagd och redovisad i EFI, Discussion Paper 11, 2005 (www.efi.fi).

FoU-insatser inom företag är närmast helt inriktade mot produktutveckling. Trenden är att annan forskning allt mer läggs utanför företagen. Knappast någon skoglig forskning bedrivs inom företag eller av skogsägare.

De svenska skogsindustrieföretagens satsningar på FoU vid egna enheter uppgår enligt Skogsindustrierna till cirka 1 300 miljoner SEK per år. Vid lärosäten och institut satsas enligt en enkät gjord av Skogsindustrierna med referensår 2005 totalt ca 800 miljoner SEK per år, varav företag (och anknutna privata fonder och stiftelser) svarar för cirka 400 miljoner SEK. Utförandet sker enligt denna kartering till ungefär 60 procent vid institut och 40 procent vid lärosäten.

I det av Formas utgivna dokumentet ”Forskningsstrategi 2005” som nämndes ovan finns också uppgifter rörande forskningens ekonomiska omfång. På en detaljerad nivå skiljer sig uppskattningarna något men det kan konstateras att det under senare år satsats totalt cirka 2 miljarder SEK per år på FoU inom skogsnäringen. Av detta har staten svarat för cirka 20 procent. I en internationell jämförelse ligger den samlade svenska insatsen i relativa termer på en hög nivå. I Finland satsas dock betydligt mer, vilket också gäller för insatsen av offentliga medel.

2.2.2 Kluster

Det finns flera FoU-kluster inom det skogsbaserade området i Sverige

⁴ www.skogsindustriern.org/Fakta/Om forskning/Forskningskarta.

Viktiga noder för klustersamverkan inom det skogsbaserade området är forsknings- och utbildningsinstitutioner, vilka omfattar bland annat följande:

- Massa-papper-vidareförädling: STFI-Packforsk / KTH i Stockholm, Karlstads universitet och Mitthögskolan starka centra i forsknings- och utbildningsnätverket, SLU och Chalmers.
- Trä-vidareförädling: Luleå tekniska universitet / Skellefteå-institutionen, Växjö universitet, SP-Träteknik och KTH.
- Träcentrum Norr (TCN)
- Forskarskolan FPIRC (Forest Products Industry Research College)
- Nätverk med Chalmers, Lunds Tekniska Högskola, Linköpings universitet.

Den skogligen forskningen kring materiella värden, inklusive skötsel, produktion, avverkning och logistik sker företrädesvis vid SLU och Skogforsk. Ekologisk och skogsbiologisk forskning bedrivs vid ett flertal lärosäten. Sverige har en mycket god forskningsposition inom skogsbioteknik. Den genetiskt inriktade forskningen vid Umeå Plant Science Center är världsledande. Exempel på svenska styrkeområden är ekofysiologi, skogs-trädsförädling, uthålligt skogsbruk, skogsinventering inkluderande fjärranalys, skogsekologi med biogeokemi och skogspatologi.

Störst forskningsaktör inom området träförädling är SP-Träteknik. Verksamhet finns också vid Växjö universitet, Luleå tekniska universitet och SLU. Nischkunskande finns vid flera andra lärosäten. Exempel på svenska styrkeområden är byggsystem för flervåningshus i trä, brandsäkerhet för trähus, trätorkning och mätteknik i sågverk.

Inom området framställning av massa- och pappersprodukter och deras vidareförädling är Sverige tillsammans med Finland forskningsmässigt världsledande. STFI-Packforsk är Europas näst största FoU-enhet inom området. Betydande och relativt bred forskning bedrivs också vid KTH, Mittuniversitetet, Karlstads universitet och Chalmers. Forskning inom specifika kunskapsområden av intresse för massa- och pappersområdet bedrivs också vid flera andra lärosäten, till exempel i Lund, Luleå och Linköping. Svensk forskning är internationellt stark inom ett flertal process- och produktområden, bland annat inom förpackningsmaterialområdet.

Inom biobränsleområdet ligger svensk forskning långt framme. Produktions- och miljörelaterad forskning med fokus på skogsbränsle och energiskog bedrivs i första hand vid SLU och Skogforsk. Forskning kring flytande bränslen bedrivs exempelvis vid Lunds Tekniska Högskola, Umeå universitet och Mittuniversitetet och är ett styrkeområde för Sverige. Forskningen ligger också mycket långt framme vad gäller uttag av bio-baserad energi i samband med massatillverkning. Forskning bedrivs här

bland annat vid Chalmers, STFI-Packforsk och Energitekniskt Centrum i Piteå.

Forskning som bas för nya typer av produkter, exempelvis fiberkompositer och kemikalier ur ved, är i ökande men ännu inte särskilt omfattande. Här bedrivs forskning bland annat vid Chalmers, KTH och STFI-Packforsk.

Utvecklingen inom svensk skogsnäring kommer att kräva ett starkare växelspel än idag med generiska vetenskaper såsom IT, bioteknik, nanoteknik, materialteknik och perception. Som ett exempel kan nämnas nya möjligheter att förbättra/utveckla produkters ytor genom utvecklingen inom nanotekniken. Vetenskapliga ansatser för utveckling av produktionssystem är ett område som framhålls i allt fler sammanhang. Informationsteknologin har här mycket att tillföra.

Inslaget av samhällsvetenskaplig forskning är visserligen i ökande, men behöver stärkas väsentligt. Det är viktigt att i ökande grad koppla samman samhällsvetenskaplig kompetens med teknisk och naturvetenskaplig kompetens.

2.3 Svenska FoU-initiativ och program

Berörda forskningsfinansiärer och myndigheter som Formas, SSF, VINNOVA, Statens Energimyndighet och Nutek, har program och rapporter som beskriver de svenska FoU-förutsättningarna för delar av skogsnäringen/skogssektorn med skogs- och träindustri inklusive skogsbruket.

I och med den stora satsningen på svensk skogsindustri i slutet av 90-talet (strategisk utvecklingsprogram för svensk skogsnäring), gavs möjlighet att med statliga och näringslivsmedel tillsammans genomföra ett par, omfattande och riktade satsningar på uppbyggnad av forskningsmiljöer.

Förutom ett mer teknikinriktat utvecklingsprojekt för träindustrin (Trä-; bygg- och möbelprogrammet) omfattade satsningen uppbyggnad av två miljöer för trä och träbyggande, den ena vid Luleå tekniska universitet, avdelning träteknik i Skellefteå (mätteknik och träbyggnad i Luleå) den andra vid Växjö universitet. Vidare omfattade satsningen uppbyggnad av två miljöer för cellulosa, nämligen bestrykning/ytbehandling vid Karlstad universitet samt teknisk fiberkemi och mediateknik vid Mitthögskolan i Sundsvall. Strategiska stiftelsen finansierade under i stort samma period ett program ”Wood Technology” vid Luleå tekniska universitet.

I Nuteks satsning på Kompetenscentrum i mitten av 90-talet ingick, som ett av nitton finansierade centra, ett kompetenscentrum vid Sveriges lantbruksuniversitet, nämligen WURC, vedens ultrastruktur.

I dialog mellan KTH och branschföreningen skogsindustrierna, formerades en ny centrumbildning vid KTH, nämligen BiMaC i början av år 2000 med inriktning mycket mot nya användningsområden för träfiberbaserat material och produkter. En utvidgning av denna satsning ingår nu i de 15 VINN Excellence Centrum, som under hösten 2006 förhandlar med VINNOVA om stöd för en kommande 10-årsperiod.

Ett internationellt känt forskarsamarbete i Umeå, Umeå Plant Science, inriktat mot framtidens plantmaterial för skogsbruket, har förutom andra finansierade projekt (Forska & Väx) utvalts till ett av fyra Berzelicenter i VINNOVAs och Vetenskapsrådets gemensamma utlysning.

2.4 Analys av förutsättningar och möjligheter för branschens deltagande i EU:s FoU-program

Sveriges förutsättningar och möjligheter att delta i EU:s FoU-program riktade mot det skogsbaserade området är generellt sett goda. Förutsättningarna skiljer sig åt beroende på område och bör ses över var för sig. Samtidigt är det dock viktigt att poängtera att det svenska skogsbaserade området utgör ett system, där funktionaliteten inom ett område direkt påverkar möjligheten för övriga områden. Det är nödvändigt att närma sig frågan med ett innovationssystemstänkande.

De skogsbaserade näringarna och dess olika delbranscher har under senare år beskrivits utförligt i flera utredningar. Resultaten av de studier som gjorts av sågverks- trä- och möbelindustrin visar att mer uppmärksamhet behöver ägnas åt förädlingsledens problematik. Betydligt större resurser än dagens behöver satsas på en konkurrenskraftig utveckling av dessa.

Större delen av den träförädlade industrin utgörs av små och medelstora företag, men svarar trots detta för den kraftigaste värdeökningen och förädlingsgraden hos den träråvara som används. Om exporten av produkter från de träförädlade värdekedjorna skulle ökas, leder detta till en avsevärd höjning av nettoexportintäkten för branschen. Träförädlade industri svarar också för en avsevärd ”multiplikatoreffekt” när det gäller sysselsättningen. Vad en man producerar i skogen, ger jobb åt en och en halv person i sågverket men sysselsättning åt tio till femton personer i den förädlade industrin. Sålunda framstår det som en betydande potential för markant förbättrat värdeskapande och sysselsättning kan utnyttjas inom den träförädlade industrin.

Idag finns akademiska kluster väl etablerade i fibervärdekedjan, även om de kan behöva förstärkas. Framförallt behöver dock akademiska kluster etableras och förstärkas i trävärdekedjan. Härvidlag framstår det som centralt att verksamhet och kompetens kan koncentreras för att uppnå kritisk

massa, kostnadseffektivitet samt inte minst synergier mellan forskning och näringen för att ökad hastighet i innovationscykeln.

Genom noggranna studier av tillväxtområden ur ett innovationssystemsperspektiv, samt skapande av nätverk, strukturer och resurser, kan staten, industrin och forskningen i samverkan stödja utvecklingen av avancerade produkter och systemlösningar inom området. Goda exempel på detta är innovationssystemet ”Trämanufaktur”, samt det fristående FoU-företaget ”The Packaging Greenhouse”, som drivs inom ramen för ”The Paper Province”, med samverkan och stöd från staten och industrin.

En alltmer betydelsefull beståndsdel i dessa innovationssystem är internationell samverkan och nätverk där leverantörer, kunder, forskningsinstitut, universitet och högskolor samspelar. Branschorganisationer på europeisk nivå som CEPI och CE-Bois har framgångsrikt verkat för denna utveckling. Genom EU-kommissionens initiativ för en industriinriktade forskningsplattform, ”Forest-based Sector Technology Platform”, har ett viktigt brohuvud skapats för näringens forsknings- och utvecklingsinsatser på europeisk nivå. Härvidlag framstår behovet av samverkan mellan näringen och staten som väsentligt för att driva på och tillse Sveriges intressen i den internationella samverkan.

3 Viktiga strategiska frågor för internationellt FoU-samarbete

3.1 Inom EU

Detta avsnitt bygger på den information som framkommit i projektets djupintervjuer samt i de två workshops som hållits.

3.1.1 EU:s FoU-initiativ

Utformning av särprogram inom det sjunde ramprogrammet

På 1980-talet var svenskt forskningsfokus inom branschen enbart riktat mot Nordamerika, medan det idag är intresset mot medlemsländerna i EU större. De viktigaste interna faktorerna till detta skift har varit Sveriges inträde i EU och möjligheten att ta del av initiativ som COST-systemet och ramprogrammen för forskning. Även externa faktorer har inverkat, exempelvis de konsolideringar som gjort många svenska skogsbaserade företag europeiska. Vridningen av FoU-intresse från Nordamerika till EU har förekommit inom många branscher, men enligt intervjuerna var svensk skogsbaserade näringar relativt tidiga med att uppmärksamma att så var fallet. Detta ledde till att ett tidigt arbete för förändring.

Ovan kan förklara att Sveriges skogs- och skogsindustribaserade näringar har lyckats bra i EU:s FoU-sammanhang. Inom ramen för sjätte ramprogrammet gick femtiotre miljoner SEK till det svenska forsknings-systemet inom ”Sustainpack”, ”Ecotarget” och ”Eforwood”. Detta är ett bra resultat, i synnerhet jämförelse med Finland, som mottar betydligt mindre medel trots relevant forskning av god kvalitet. Sveriges framgång bygger på att branschen organiserade sig tidigt och byggde allianser med andra bolag inom Europa. Finland hamnade på efterkälken och blev delvis utanför.

Allt har dock inte fungerat bra. Ett exempel på en tråkig erfarenhet som kommit fram under intervjuerna är att skogsindustrierna och den trämekaniska sektorn under sjätte ramprogrammet var engagerad i flera mindre ansökningar (STREPs), som tyvärr inte var särskilt framgångsrika. Dessa ansökningar koordinerades från Tyskland. Orsaken till detta är inte riktigt utredd, men en förklaring kan vara att en högt rankad förstudie inte följdes upp ordentligt sedan fulla ansökan lämnades in och behandlades.

Ett annat problem är att svensk skogsbaserad industri inte är odelat nöjd med resultatet från det sjätte ramprogrammet. Det mycket stora projekt som varit typiska för EU:s FoU-satsningar är illa anpassade för branschen i allmänhet och för svenska företag i synnerhet. Dålig projektstyrning på grund av snål budget för administration, mördande byråkrati, extremt slitsam

koordinatorroll, usla rutiner och undermåliga datasystem har understrukt negativa erfarenheter. Andra problem som observerats är att ramprogrammen inte är välstrukturerade, utan utgjorts av en ogenomtänkt mix mellan behovsmotiverad och nyfikenhetsforskning.

Branschen anser därför att EU:s FoU-system måste förändras, annars kommer intresset för att delta i projekten att avta. Företag kommer inte vara intresserade om inte förändringar vidtas, vilket kan leda till att de bästa forskarna inte deltar. En förändring som är på gång är satsningar på mindre projekt: detta planeras till sjunde ramprogrammet.

I kölvattnet av de mindre lyckade ansökningarna som koordinerades av utländska aktörer har det diskuterats huruvida det är viktigt med svenska koordinators för EU:s FoU-projekt. Diskussionerna har även berört stöd för potentiella koordinators och framtagning av ansökningar.

Kvalitet på EU-stödd forskning och utveckling

Synpunkter på den EU-stödda forskningen och utvecklingens kvalitet varierar. Vissa intervjuade aktörer hävdade att riktigt skarpa och relevanta projekt sällan kommer till EU, på grund av för stora krav på delaktighet från många länder, administration etc. Kommissionen, som vill motverka detta genom ett större inslag näringslivsmedverkan, vill därför få in mer företagsinitiativ i FoU-programmen. Än så länge finns fortfarande stora problem att överkomma: bland annat är industrin nervösa över frågor om intellektuella rättigheter (intellectual property rights, IPR). Kommissionen har ännu inte lyckats kommunicera att detta faktiskt är löst bättre inom EU:s FoU-program, än inom många av de svenska motsvarigheterna.

ERA-net och Forest-Based Sector Technology Platform (FTP)

De tekniska plattformarna som tas fram kan ses som branschernas inspel till EU inför konstruktionen av FoU-program. Plattformarna har alltså inga pengar, utan måste hitta partners/ sätt att skapa de projekt som krävs för de insatser som bedömts viktiga. Plattformarna är i synnerhet riktade mot det sjunde ramprogrammet.

Det finns dock ganska få projekt att tävla om inom sjunde ramprogrammet, vilka antagligen kommer att tas omhand av ett a-lag av forskningsutförare. Alla de projekt som specificerats inom den skogs- och skogsindustri-baserade branschen "Forest-Based Sector Technology Platform", FTP, kommer inte att kunna rymmas inom det sjunde ramprogrammet. För att uppnå FTPn måste branschen rikta ansökningar till andra EU-initiativ.

Situationen har lett till ett ökat intresse för EUREKA och olika ERA-net. Grundtanken bakom ERA-neten är att koordinera forskningen i Europa, så att inte samma saker utförs på flera ställen: de innebär en slags klusterbyggande. Det kan också ses från perspektivet att EU-kommissionen vill få

mer att säga till om forskningens inriktning i Europa. ERA-neten har dock nackdelar.

Vissa aktörer anser att ERA-neten idag saknar industriell förankring och profil. Exempelvis har ERA-netet ”WoodWisdom” en bred ansats, med projekt som syftar till att föra kunskapshorisonterna framåt på flera områden. Det saknar därmed, precis som vissa andra ERA-net, en tydlig linje och anses vara för lite behovsmotiverat. En annan kritik som framförs är att utlysningar inom ERA-neten inte är direkt kopplade till tematiska prioriteringar/ teknikplattformarna och idag främst används av enstaka forskare som skickar in ansökningar. En profil behöver hittas, eftersom det idag är det fundamentalt med koordination mellan forskningsfinansiärer. En kraftsamling på specifika områden skulle ge en tydligare profilering.

Generellt sett anses att olika ERA-nets funktion måste beskrivas bättre. VINNOVA eller FORMAS borde göra en sådan beskrivning. Olika ERA-net är dock viktiga då de ökar samarbetet i branschen. Exempelvis har ERA-netet ”WoodWisdom” har varit meningsfullt just med tanke på att aktörerna lärt sig att samverka. När aktörerna väl lärt känna varandra kan de sedan sköta nätverkande själva.

Ett förslag på en tydlig linje som framfördes under intervjuerna är att utgå från den så kallade ”Strategic Research Agenda” (SRA) som tagits fram inom FTP. Idag uppfattar svenska företrädare för branschen att det vore fördelaktigt om exempelvis ”WoodWisdom” började ta FTP som ledstjärna, snarare än fortsätta som tidigare.

Trots intresset för ERA-neten finns en medvetenhet om att inte heller dessa kombinerat med sjunde ramprogrammet kommer att kunna möta de totala behoven inom FTPn. Denna kräver så mycket finansiering att det även behövs medel från nationellt håll. Den viktigaste frågan är således att skapa nationellt samarbete och samling. Ett praktiskt sätt att arbeta vore att bilda kluster med utgångspunkt från FTP.

Andra plattformar, utöver FTP

Det finns forskning och utveckling inom flera plattformar som är relevanta för skogs- och skogsindustribaserade näringar. Områden som ”Liquid bio-fuels” och ”Plants from the future” förekommer exempelvis i flera tekniska plattformar. Intervjuade aktörer ansåg att vikten ett visst forskningsområde understryks gentemot EU när flera plattformar pekar ut området. Konkreta projekt måste dock koordineras genom diskussioner mellan företrädare för de olika plattformarna, för att säkerställa att områden inte dubbleras, eller faller mellan stolarna. Samarbeten är också möjliga. Diskussioner kring detta kan självklart vara svåra att föra, på grund av annorlunda perspektiv och språkbruk, men samtidigt kan skillnaderna också leda till nytänkande.

Det finns också indikationer på att samarbetsprojekt mellan olika plattformar bedöms välvilligt av EU.

Ett skäl till att samarbeten mellan olika forskningsområden är intressant för svenska och europeiska skogs- och skogsindustribaserade näringar är att konkurrens från de snabbt växande BRIC-länderna.⁵ I framtiden kommer det inte att vara lönsamt att tillverka enklare, traditionella produkter i Sverige och stora delar av Europa. Vissa bedömare uttryckte åsikten att svenska bolag ännu inte helt insett vilka förändringarna som är på väg. Man understryker att branschen måste röra sig framåt i värdekedjan och i synnerhet vara innovativ för att hantera förändringarna. Det behövs ansträngningar för att hitta *nya affärsområden*. Generellt vore det önskvärt att svenska skogs- och skogsindustribaserade företag deltog i forskningsprojekt tillsammans med organisationer som representerar olika delar i värdekedjan, snarare än att FoU-samverka med ett antal likadana skogsindustrier (som tyvärr ofta är fallet i dagsläget). Ett sätt att göra detta skulle vara genom ökad kontakt mellan olika plattformar.

I dagsläget diskuteras ökad kontakt mellan olika plattformar inom flera områden, som till exempel svartlutsavgasning. Området förekommer inom Biofuel-plattformen, vilken främst finansieras av diverse oljebolag, men den är också mycket relevant för den skogs- och skogsindustribaserade sidan. Trots att många aktörer anser att samarbete plattformar emellan skulle vara meningsfullt, saknas dock konkret handling. Bristen på handling kan bero på att ingen har eller känner ansvar för att driva samarbetsfrågan. Det är mycket viktigt att en sådan part hittas. Myndigheter kan hjälpa till med detta, bland annat genom branschforskningsprogrammen.

3.1.2 Branschens strategiska riktning

En kärnfråga för skogsindustrierna är hur det svenska FoU-systemet/strukturen på området skall byggas på ett bra sätt. I intervjuerna framkom att företagen är medvetna och motiverade: skogsbaserade näringar satsar mest på extern forskning i relation till internt utförd sådan i jämförelse med andra branscher. I dagsläget går 16% av dessa företags totala forskningsbudget till gemensamma forskningsprojekt. Det är dock inte troligt att de svenska skogs- och skogsindustribaserade företagen kommer att öka sina forskningsinsatser. De vill istället öka effektiviteten och använda de pengar som läggs in idag på ett bättre sätt. Resursläget anses gott – de medel som finns räcker till för att driva de viktigaste projekten - men fokusering och strategisk vision kan förbättras. Systemet måste kopplas mot teknikplattformen/ -arna, för att undvika att man bygger separata menyer. Fokusering är fundamentalt.

⁵ BRIC-länderna: Brasilien, Ryssland, Indien, och Kina.

Intressanta samarbetsländer inför framtida projekt

På grund av branschens struktur på europeisk nivå är främst de nordiska länder och Österrike intressanta som framtida samarbetspartners i EU:s FoU-initiativ. I Portugal, UK, Tyskland finns visserligen intresse för branschen, men andra sektorer är generellt sätt viktigare för dem. Det behövs mer kraftfulla insatser på informationsområdet (om EU).

3.1.3 Närvaro och påverkan i Bryssel

Synlighet i Bryssel

Många aktörer har i intervjuer och workshops berört vikten av att vara närvarande i Bryssel. Trots detta avvecklade Skogsindustrierna nyligen sin tjänstgöring där. Inom skogs- och träindustrin finns sedan tidigare ett samarbete på europeisk nivå genom de två organisationerna CEPI och CE-BOIS, vilka speciellt i samband med arbetet med teknikplattformarna, främst FTP, haft en stark närvaro i Bryssel.⁶ Branschens europeiska samarbetsstrategier har visat sig effektiva och Skogsindustrierna såg därför inget större vikt eller behov av svenskt lobbyarbete i Bryssel.

Skogsindustriernas hållning visar på vikten av europeiska samarbeten, men i våra intervjuer har det ändå påtalats att det finns en stark koppling mellan forskning och policy-bildning på EU-nivå där nationella perspektiv kan behövas. Ett konkret exempel är en aktör som arbetade i Bryssel i sex år som chef för CEPI, i huvudsak med forskningsfrågor inför sjätte ramprogrammet. Hon meddelade att ett starkt lobbyarbete gav positiva resultat att skogsrelaterade ämnen kom in i sjätte ramprogrammet och dess arbetsprogram och gav bland annat Sverige möjlighet att söka. Som tidigare nämnts utnyttjade svenska aktörer detta på ett framgångsrikt sätt. Personen utnämndes dessutom till ”advisory expert” av EU-kommissionen inom sjätte ramprogrammet och fick därigenom utmärkta möjligheter att ge synpunkter till kommissionen.

Exemplet illustrerar vikten av synlighet och nätverk i Bryssel för svenska skogs- och skogsindustribaserade näringar, samt för svenska intressen i allmänhet. Idag har som sagt vissa skogsbaserade aktörer inga egna nätverk i Bryssel. Det finns dock intresse för vissa områden som exempelvis ”sustainable packaging”, där olika strategier för att främja området nu undersöks. Skall man använda de gamla kanalerna (till exempel CEPI) eller satsa på något nytt? Kanske det finns intressanta metoder som tas fram inom helt andra områden? Andra tema som vore intressanta att föra fram är vätgassamhället.

⁶ Mer information om CEPI och CE-BOIS.

Informationsöverföring och påverkansarbete

Påverkansarbetet i Bryssel inriktar sig i huvudsak mot EU-parlamentet, samt mot personliga kontakter på kommissionen. Detta förhållande gäller både för DG Research och för DG Enterprise. I våra intervjuer anser aktörerna att Sverige generellt har varit dåligt på att hämta in information. Det förefaller dock svårt att hitta en struktur för detta och i synnerhet ansvarig/a. Den skogsbaserade industrin kommer troligen inte själv att lösa den organisatoriska frågan. En lösning skulle kunna vara att funktionellt utse en person på ett institut som informationsansvarig.

Generellt sett anser aktörerna att kontakten myndigheter – näringsliv är inte tillräckligt systematiserad. Detta kan vara förståeligt med tanke på de ofta korta tidsperspektiven, men samråd är viktigt och bör inte tappas bort. I allmänhet vore det bra med listor på vilka svenskar som finns i Bryssel samt vad de gör, så ett funktionellt informationsnätverk kan skapas. Det framkom även synpunkter på att informationsöverföring från den officiella programkommittéledamoten programkommittéledamöterna inom ett relevant tematiskt programområde kunde ha fungerat bättre.

Sverige anses också ha ett problem med hanteringen av konfidentiellt material, inte i form av läckor, utan tvärt om. Ofta behöver sådant material komma ut i systemet på ett tidigt stadium. Ibland avvaktas dock spridning av material för länge, i väntan på en officiell version. Det gör att aktörer inte hinner förbereda sig ordentligt inför ansökningar. Kommissionen är generellt sätt bra på att hantera konfidentiellt material på detta sätt, men Sverige behöver förbättra sig på den punkten. Det bör dock läggas på minnet att den här typen av informationsförmedling kräver förståelse från båda håll, på grund av sin känsliga natur.

Ett annat problem som påpekades i intervjuerna är att svensk myndighetsstruktur stämmer illa med EU:s, vilket försvårar informationsöverföring och påverkansarbete. Självklart finns förståelse för att Sverige inte kan/ skall basera sitt system efter hur EU arbetar.

Vissa aktörer avser generellt att försöka påverka EU:s framtida utlysningar och initiativ via teknikplattformar och branschsamarbeten, snarare än genom individuellt aktivt arbete. För små och medelstora företag är den största chansen till påverkan via sina forskningsutförare. Dessa kan förhoppningsvis lättare se vilka möjligheter som finns att få EU-finansiering, samt hur den skall kopplas till exempel teknikplattformar. Ett medelstort företag använder generellt etablerade kanaler för forskningsutförande (bland annat i arbetet inför sjätte ramprogrammet). Stora företag som har egna anläggningar på kontinenten och en radikalt annorlunda kritisk massa för alla former av påverkan och samarbeten, kan arbeta på ett helt annat sätt.

Det är värt att påpekas att ett företag som hittar/ söker nya kanaler för att utföra forsknings- och utvecklingsprojekt inte är intresserade av huruvida ett initiativ härrör från EU eller andra möjliga finansiärer. Det enda som är viktigt är att rätt forskningsinnehåll /-kompetens hittas.

En intressant frågeställning i arbetet med rapporten har varit hur Sverige bättre kan påverka i de ”work programmes” som tas fram inom sjunde ramprogrammet. I år har intressenterna i Sverige varit mer aktiva än vanligt och haft bättre överblick och information. Detta anses i mycket bero på branschsamtalet, FTPn och det arbete som utförts för att använda FTPns strategiska agenda som bas för att ta fram en nationell sådan. Branschens stora aktivitet på området har gjort att man har kunnat sprida information och uppmaningar till andra länder och på så sätt ökat påverkan. Det bör dock påpekas att dessa nätverk inte har varit så väl länkade till industrin.

Svenska nationella experter samt utvärderingsexperter

En väsentlig fråga som togs upp i intervjuerna var möjligheterna att få in fler svenska experter till ansökningarnas utvärderingsfas i Bryssel, förutsatt att rätt personer kan hittas. Det anses finnas för få experter från Sverige, en situation som behöver förändras eftersom kontakter på insidan i EU-systemet är viktigt.

Skälet till att det finns få svenska utvärderingsexperter är flera. För att komma ifråga måste experten aktivt registrera sig i en databas, vilket är/ upplevs krångligt. Vidare anses det inte speciellt lockande att avsätta den tid som krävs för deltagande i olika utvärderingar, då ersättning är låg.

Intervjuerna resulterade inte i förslag på konkreta lösningar, men generellt ansågs att frågan borde lyftas i strategiarbetet. En idé som framfördes var att man borde dammsuga landet efter lämpliga personer och sedan ge dessa stöd i form av traktamenten, samt i allmänhet verka för att öka statusen på arbetet som utvärderingsexpert. Det bör ligga på staten att finansiera detta, eftersom små- och medelstora företag inte själva kan finansiera nationella experter. Enbart riktigt stora företag, som Ericsson, kan själva stå för att lansera och betala för att sådana finns.

Att få fler svenska så kallade ”seconded national experts” är också viktigt, samt i synnerhet att hålla en tät kontakt med dessa. Idag är Sverige generellt dåligt på att finansiera personer som arbetar i EU.

Flera aktörer arbetar med att försöka öka antalet svenska utvärderingsexperter, men det är svårt. Det är dels en kostnadsfråga, men även en administrativ sådan. Att arbeta som utvärderingsexpert tar tid och är, som ofta inom EU-arbete, administrativt komplicerat. En idé som framförts är att VINNOVA specifikt kunde försöka hitta och stötta personer med industrierfarenhet, kanske i form av pensionärer. Vissa utvärderingar sköts

idag av för dålig sakkompetens: många europeiska konsulter som arbetar med detta har inte rätt bakgrund. Universitetsforskare anses relativt ointresserade, då utvärderingsarbete tar tid och är krångligt. Det är dessutom inte meriterande i det akademiska systemet. Det har spekulerats i huruvida personer på institut är bäst lämpade för att hantera utvärderingsrollen. Strukturen på den svenska institutsektorn, som är liten i ett internationellt perspektiv, är dock ett problem.

Koordinatorer

I våra intervjuer och workshops har förekomsten av nationella koordinatörer framställts som betydelsefulla för att ett land framgångsrikt skall kunna delta i EU:s FoU-initiativ och påverka inriktningen på kommande sådana. Tyvärr förefaller det som att koordinatorsrollen är impopulär på många håll, från individ- och organisationssida .

Det anses att synligheten är en viktig komponent när svenska aktörer tar koordinatorsroller. Idealt borde koordinatorsrollen även följa huvudidén med ett projekt.

3.1.4 Stöd till aktörer som söker EU-medel

VINNOVA:s Europaprogram

Många aktörer anser att VINNOVA:s Europaprogram behöver koncentrera sig på branschriktad informationsförmedling, i synnerhet för de aktörer som inte själva har förutsättningar att skaffa sig information om vilka FoU-initiativ som EU har på gång, samt hur dessa processer fungerar. Ibland är VINNOVA och det offentliga Sverige i allmänhet sent ute, vilket är förståeligt, eftersom inofficiell information inte kan spridas hur som helst. Europaprogrammets utbildningar anses ha en viktig roll att spela.

Utformning av stöd för den som söker EU-medel

Behovet av ett kontor för EU-stöd anses stort. Ett sådant kontor skulle kunna fylla många viktiga funktioner, som stöd till ansökningar för främst institut, men även näringsliv. Ett EU-kontor kan förhoppningsvis också vara till hjälp med att förmedla EU:s FoU-funktioner och inriktning. Exempelvis är EU:s guidelines i princip bara till för experter: uttolkning behövs. Ett kontor skulle kunna fungera som en typ av helpdesk, som ett komplement till VINNOVAs interationella avdelning. Aktörerna var mycket positiva till ett specifikt för skogsbaserade näringar inriktat stödkontor, som i synnerhet riktade in sig på små och medelstora företag.

Samtidigt ansåg intervjuade aktörer att små och medelstora företag som vill vara en del av en teknikplattform måste ha en unik teknologi/ idé av något slag att erbjuda. De behöver dock ingå i en struktur med starka forskningsutförare som driver EU-ansökningsprocesserna. Det är dessa aktörer som ett EU-kontor kan hjälpa.

Medfinansiering

En viktig punkt i intervjuerna och workshops har varit medfinansiering: hur detta skall gå till, samt huruvida ett samförstånd finns runt frågan.

Många institut har fört upp frågan, till exempel inom IRIS. Ett bra projekt skall generellt kunna få in 50% medfinansiering, men det är inte alltid så enkelt. Planeringsinsatser kostar också pengar och dessa medel är inte ersättningsberättigade. Exempelvis kostade tre ”integrated projects” STFI sex miljoner kronor, som inte kan återfås. STFI såg kostnaden som en typ av PR-insats för att öka synligheten i Bryssel. Resonemanget är dock inte hållbart i längden och utgör ett betydligt större problem än samfinansieringsfrågan. ”Planeringskostnaden” blir extra stor när det gäller en koordinatorroll. Behövs en typ av struktur eller modell för att hantera dessa planeringskostnader.

För att stötta initiativ till större EU-projekt (med eller utan svensk koordinator), ställer sig Skogsindustrierna sig positiva till medfinansiering i en uppbyggnadsfas av samverkansprojekt, gärna gemensamt med myndighet. Detta skall underlätta och stimulera till samverkan på europeisk nivå.

3.1.5 Slutsatser

Policybildning

En viktig punkt av ett EU deltaganden är möjligheten till policybildning i framtiden, samt hur forskning kan vara ett medel.

Fallstudie: skäl till Sveriges lyckade resultat i sjätte ramprogrammet

Taktik gjorde att Sverige lyckades väl i jämförelse med Finland i EU:s sjätte ramprogram. Man var tidiga ute med att skapa allianser med de viktigaste aktörerna i Europa. STFI var mycket aktiva, men bjöd även in andra svenska intressenter. Fem till sex ”expressions of interest” togs gemensamt fram. Även Finland bjöds in i initiativet. I Bryssel organiserade man workshops runt några av dessa ”expressions of interest” med alla europeiska intressenter. Svenskar valdes sedan till koordinatörer för ansatsen, eftersom de europeiska aktörerna generellt uppfattade att svenskarna hade initiativet. Detta mottogs inte helt positivt i Finland, som istället arbetat starkt och målmedvetet med ERA.netet ”WoodWisdom”. I intervjuerna framkom att finländare förväntas att vara proaktiva inför nästa ramprogram.

Fundamentalt för att lyckas är alltså att ha en tydlig strategi och att vara tidigt ute. Det är också viktigt med nationell samling och att industrin är med på tåget. De två eller tre starkaste forskningsaktörerna behöver identifieras och prata ihop sig om viktiga områden. Man skall sedan hitta de starkaste internationella aktörerna på området och starta diskussioner med dessa. Man måste också rikta sig mot de EU-funktionärer som arbetar med området och tala för sitt perspektiv/ omvärldssyn.

För att uppnå detta behövs stöd på olika nivåer. Den strategiska nivån är i alla fall initialt den viktigaste, men det behövs också mer praktisk hjälp, som det föreslagna EU-kontoret.

Viktiga budskap samt övrig diskussion

Följande punkter ansågs särskilt viktiga under intervjuerna:

- Låt instituten dra EU-tåget. Företag blir bara frustrerade om de får för mycket information om EU:s verkningar. Det är för komplicerat och ger lite. Det är instituten som måste ta/ dra det lasset. Industrin måste vara med på tåget, men från synvinkeln om vad som skall utträttas. Alternativt bör initiativet ligga på Europaprogrammen.
- Det viktigaste är nationell strategisk samling och insidkontakter i EU. Förtäta nätverken. Detta är ganska mycket av en pedagogisk utmaning. Tyvärr är det lite sent inför sjunde ramprogrammet, men förberedelse behövs inför det åttonde. Klusterbyggande bör ses som en investering - de kan ge bra projekt, som i sin tur kan säljas in på europeisk nivå.
- Stöd och utveckla den nationella strategiska FoU-agendan, NRAn, så den används som styrmedel och koordination för Sveriges engagemang i de skogsbaserade industriernas framtida utveckling. Det är mycket viktigt att det löfte som FTPn innebär infrias, för att industrin inte skall tappa trovärdighet i Bryssel. Eftersom EU:s medel kommer att räcka till för detta måste alla nationella initiativ gå i samma riktning. Processerna i NRAn och branschforskningsprogrammet måste startas i detta syfte.
- Företagen måste vara tydliga med vilken väg man vill gå och forskningsutförarna måste visa vad som finns i pipeline. En gemensam strategisk syn behövs. Forskningsfinansiärer på både EU-nivå och nationell nivå måste sprida information om vad som är på gång. Koordinering är svårt, men behövs. Måste också hitta vilka områden som kanske bör överges.
- Näringslivet/ branschen i allmänhet har lyckats arbeta väl mot Bryssel på områden som rör det skogsbaserade området, men det ben som rör det officiella Sverige är svagare. Denna behöver förstärkas, bland annat genom att ge program- programkommittéledamöterna inom relevanta tematiska programområden inom det sjunde ramprogrammet en förändrad, mer proaktiv roll.

4 Mål för svenskt deltagande i EU:s FoU-program inom skogsbaserade näringar

- Att förbättra det nationella utbytet av de insatser som görs på EU-nivå inom skogsbaserad forskning framför allt när det gäller små och medelstora företag.
- Att förstärka och vidareutveckla nationella och internationella nätverk mellan alla kombinationer av forskare och näringsliv inom det skogsbaserade området samt att öka kompetensspridningen inom dessa nätverk och att verka för starkare kontakter med forskning och näringsliv inom kompletterande områden. Det senare avser områden som har/ kan komma att ha relevans för det skogs- och skogsindustribaserade området.
- Att kontinuerligt analysera och bevaka svenska styrkeområden, framstående forsknings- och innovationsmiljöer samt svenska industriella behov för forskning inom skogsbaserade näringar.
- Att förbättra informationen till potentiella aktörer i EU-projekt samt stärka och förbättra deras möjligheter till medverkan.
- Att säkerställa former för samverkan inom Sverige och med våra Brysselrepresentanter som möjliggör effektiv kommunikation av svenska intressen inför kommande utlysningar och i förlängningen även till åttonde ramprogrammet.
- Att Sverige i än större grad än idag kan bidra till att EU hävdar sig väl i konkurrensen med andra framstående regioner och länder för forskning inom skogsbaserade näringar.

5 Åtgärdsförslag

För att uppnå målen behöver åtgärder vidtagas. Vi föreslår följande:

1. Utveckla och stärk nuvarande branschsamarbeten till en strategisk EU-grupp för skogs- och skogsindustribaserad forskning. Inkludera programkommittéledamöterna i den strategiska EU-gruppen.
2. Konsolidera Skogsfinansieringsgruppen och sätt på ett strukturerat sätt EU-frågorna på dess agenda. Koppla till den strategiska EU-gruppen.
3. Kontinuerligt revidera och vid behov utöka det svenska deltagandet i europeiska kommissionen. Vara aktiva i EU och bidra till utvecklingen. Verka för att fler svenskar deltar i utvärderingsgrupperna och som nationella experter.
4. Support till ett kontor som hjälper till att utforma ansökningar inom området skogsbaserade näringar för sökande aktörer inom akademi, institut, näringsliv och samhälle.
5. Specifikt arbeta för högt svensk deltagande i teknikplattformar relaterade till skogsbaserad produktion
6. Program för koordinatörer
7. Ökad informationsspridning
8. Förstärkt SMINT-stöd samt ett kompletterande stöd för förhandlingsfasen

5.1 En strategisk EU-grupp för branschen

Utveckla och stärk nuvarande branschsamarbeten till en strategisk EU-grupp för skogsbaserad forskning.

Bakgrund/problembeskrivning

För att få maximalt utbyte i EU-samverkan krävs att alla relevanta aktörer i svensk skogsbaserad sektor samarbetar runt ett antal välgrundade strategiska frågeställningar och områden.

Innehåll

En grupp utses inom skogsbaserade näringar som får ansvara för Sveriges strategiska ställningstaganden i förhållande till EU:s ramprogram, samt genomförande och uppföljning av dessa.

Gruppen skall:

- bestå av representanter från både näringsliv, forskningsfinansiärer (såväl privata som offentliga), akademi och institut, samt samhälle,
- vara direkt kopplad till programkommittéledamöterna samt dess referensgrupp inom relevanta tematiska programområden inom det sjunde ramprogrammet,
- ta tillvara och bygga vidare på de nätverk och kompetenser som redan etablerats och byggts upp inom de skogsbaserade näringarna de senaste åren, bland annat i samband med arbetet med teknikplattformen och branschsamtalet,
- arbeta med att identifiera och föra fram strategiska ställningstaganden,
- använda framsynsmetoder som stöd, samt förbereda en linje inför det åttonde ramprogrammet,
- se över och koordinera relationerna mellan olika EU-initiativ (exempelvis mellan sjunde ramprogrammet, olika ERA-net samt COST),
- verka för att hitta korskopplingar till andra branschers FoU-initiativ, exempelvis i andra tekniska plattformar, samt
- följa upp effekterna av åtgärdsförslagen i denna strategi.

5.2 Öka det svenska deltagandet i EU:s FoU-arbete

Kontinuerligt revidera och vid behov utöka det svenska deltagandet i europeiska kommissionen. Vara aktiva i EU och bidra till utvecklingen. Verka för att fler svenskar deltar i utvärderingsgrupperna och som nationella experter.

Bakgrund/problembeskrivning

Deltagande i EU-projekt, speciellt som koordinator, underlättar insyn och möjlighet till inflytande i EU:s FoU-initiativ. Det har dock under ett antal år observerats en obalans i graden av svenska utvärderingsexperter i Bryssel jämfört med många andra medlemsländer.

Ett aktivt deltagare i EU-arbetet kan främja utvecklingen inom den skogsbaserade forskningen.

Innehåll

Stimulera svenska aktörer att ta aktiv del i utvärderingsarbetet i Bryssel, genom finansiell support och ett enklare regelverk. Det skall vara en akademisk och industriell merit att ha varit utvärderare. Undersöka möjligheter att finansiera fler svenska nationella experter i Bryssel, samt att om

möjligt föreslå VINNOVA-personal för detta. Finansiering genom branschprogrammen för nationella experter kan vara en möjlighet.

5.3 Stödkontor för EU-ansökningar

Support till ett kontor som hjälper till att utforma ansökningar inom området skogsbaserade områden för sökande aktörer inom akademi, institut, näringsliv och samhälle.

Bakgrund/problembeskrivning

Många aktörer inom skogs- och skogsindustrirelaterade näringar (SMFs, forskare vid akademi och institut) behöver få en ökad insikt i utbudet av EU-program samt hjälp med ansökningsarbetet. Jämför initiativ från STFI Packforsk.

Innehåll

Upprätta ett EU FoU-kontor, eventuellt med finansiellt stöd från branschforskningsprogrammet. Efter en initial fas kan kontoret delvis finansiera sin verksamhet genom EU-projekt pengar.

Kontoret skall:

- ha kompetens att utarbeta ansökningar (struktur, regelverk etc.)
- stödja alla aktörer som söker hjälp att formulera ansökningar,
- bistå med råd i samtliga faser av det administrativa arbetet i EU:s FoU-projekt,
- öka insikten om utbudet av befintligt stöd i EU:s FoU-system,
- ha tydliga kopplingar till den strategiska gruppen och
- fungera som lobbyist inför det åttonde ramprogrammet.

5.4 Högt svensk deltagande i relevanta teknikplattformar

Specifikt arbeta för högt svensk deltagande i teknikplattformar relaterade till skogs- och skogsindustribaserad produktion.

Bakgrund/problembeskrivning

Att delta i teknikplattformarna är en ny och viktig väg att få utbyte av EU-samarbetet, samt bidra till och påverka utvecklingen i Europa. Många plattformar är viktiga för svenska skogs- och skogsindustribaserade näringar. Ett aktivt arbete kan därför behövas i plattformar utöver den skogsbaserade. Jämför åtgärdsförslag 1.

Innehåll

Öka information och medvetenhet om dessa plattformar.

5.5 Program för konsortier och koordinatörer

Bakgrund/problembeskrivning

Att sätta samman ansökningar gentemot EU anses av många som komplicerat och dyrt. Detta gör att många väljer att avstå från att sätta samman ansökningar. Genom ett planeringsbidrag skulle riskerna kunna spridas.

Att vara koordinator behöver bli ett eget kompetensområde: jämför med hur projektledarrollen introducerades i industrin för cirka 20 år sedan. Det skall vara meriterande att ha arbetat som koordinator i ett EU FoU-projekt, både inom industrin och i akademien.

Innehåll

Tre typ av strukturer behöver påverkas:

- Mentalt stöd: utbildning av koordinatörer, definition av karriärvägar, nätverk av nuvarande och tidigare koordinatörer, utdelande av priser, praktikanter och så vidare.
- Finansiellt stöd. Planeringsstöd genom exempelvis branschforskningsprogrammet.
- Strukturellt stöd: arbete för att göra koordinatorarbetet meriterande, både inom lärosäten, institut och företag.

5.6 Ökad informationsspridning

Bakgrund/problembeskrivning

För ett ökat svenskt deltagande och utbyte av EU:s FoU-projekt krävs en väl utbyggd informationskanal. De som vill söka pengar skall lätt kunna hitta information om vilket stöd som finns tillgängligt, hur partners kan hittas etc.

Innehåll

A. Informationsspridning genom exempelvis riktad information via olika mailgrupper, seminarier etc.

B. Skriftlig ”handfast” information samlad i en EU-broschyr. Informationen bör täcka:

- vilket utbud som finns tillgängligt från EU,
- hur organisationen, ram- och särprogrammen ser ut,
- vilket stöd som finns tillgängligt i Sverige för den som exempelvis ska göra EU-ansökan,

- vilka påverkanskanaler det finns gentemot EU och
- goda exempel.
-

5.7 Förstärkt SMINT-stöd

Förstärkt SMINT-stöd samt ett kompletterande stöd för förhandlingsfasen.

Bakgrund/problembeskrivning

A. SMINT-stödet kan ersätta upp till 60% av kostnaden för att skriva en EU-ansökan. Detta gör det möjligt att avsätta tid och ta hjälp för ansökan. Organisationer som mottagit SMINT-stöd har i hög grad fått EU-projekt beviljade. FORMAS har ett motsvarande stöd.

Det behövs ytterligare spridning av information om dessa insatsformer, vilket kan kräva en ökad budget för SMINT.

B. Förhandlingsfasen kan vara mycket resurskrävande. Ett stöd till detta skede behöver införas.

Innehåll

SMINT-medel, eventuellt i form av högre belopp. Det är även möjligt att tänka sig SMINT för andra typer av projekt, exempelvis som stöd för förhandlingsfasen.